

جمهوری اسلامی ایران

وزارت راه و شهرسازی

معاونت حمل و نقل

گزارش شماره ۱-۱۳۹۹

سناریوهای مدیریت بحران صنعت حمل و نقل ناشی از شیوع ویروس کرونا در کشور

۱۳ فروردین ۱۳۹۹

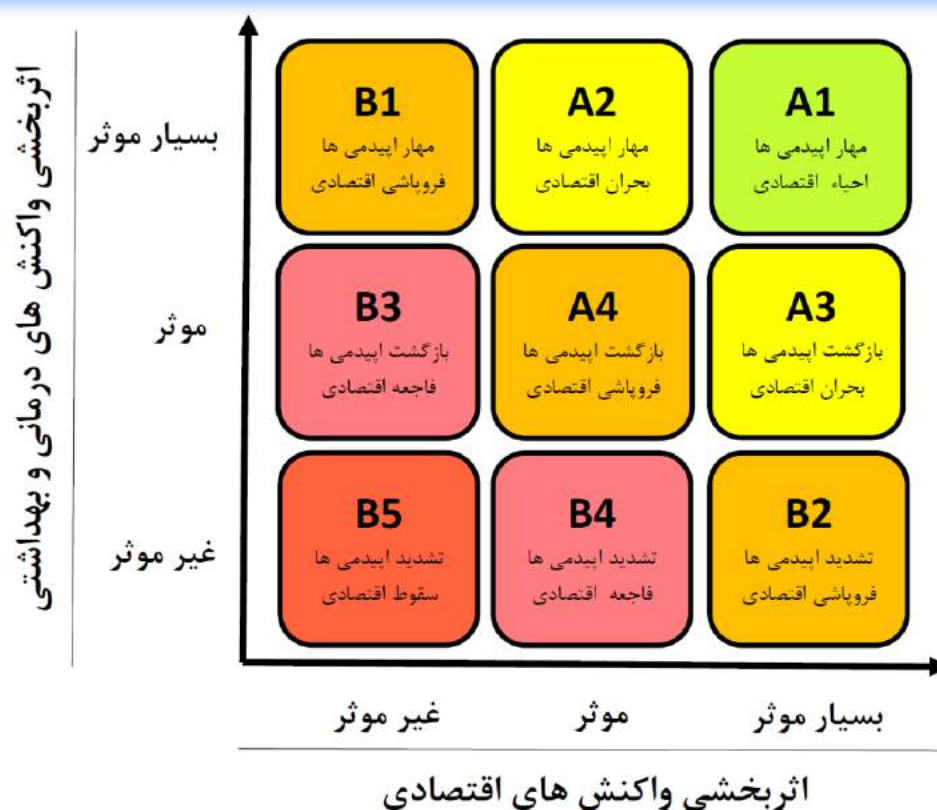

مقدمه

سناریوها، تصویر روشنی از آینده هستند که برنامه‌ریزی به کمک آن‌ها، می‌تواند مسائل، چالش‌ها و فرصت‌ها را به روشنی ببیند و بشناسد. سناریوها، توصیف همه حالت‌های ممکن و قابل وقوع در آینده هستند. در واقع سناریو، تصویری از آینده ممکن و محتمل است. سناریونویسی مهم‌ترین و اصلی‌ترین روش شناخت آینده است. روند متلاطم محیطی نشان داده است، برنامه‌ریزی براساس سناریوها موثرتر از برنامه‌ریزی براساس راهبردهاست. برنامه‌ریزی براساس سناریوها می‌تواند، خطاهای تصمیم‌گیری را کاهش دهد.

با توجه به زمان نگارش، در شکل ذیل تمامی سناریوهای ممکن در دو سال آینده در ایران آمده است. این سناریوها با توجه به دو عامل اصلی "اثر بخشی واکنش‌های درمانی و بهداشتی" و "اثر بخشی واکنش‌های اقتصادی" به بحران کرونا، از غیر موثر تا بسیار موثر تقسیم‌بندی و تعریف گردیده است.

سناریوهای اثرات اقتصادی بحران کرونا

این سناریوها، از بهترین سناریوی ممکن (A1) تا بدترین سناریوی محتمل (B5)، به ترتیب در ذیل فهرست گردیده است:

A1	مهار اپیدمی و احیاء اقتصادی با بازگشت به نقطه قبل از وقوع بحران (نیاز به تدوین برنامه نجات اقتصادی)
A2	مهار اپیدمی و وقوع بحران‌های اقتصادی به ویژه در کسب و کارهای کوچک و خرد
A3	بازگشت اپیدمی و متحمل شدن دوباره کاری‌ها و وقوع هزینه‌ها و خسارت‌های مکرر اقتصادی و اجتماعی
A4	بازگشت اپیدمی و فروپاشی تقریبی نظام اقتصادی و اجتماعی ایران
B1	مهار اپیدمی و فروپاشی بنگاه‌های کلان اقتصادی
B2	تشدید اپیدمی و فروپاشی تقریبی نظام اقتصادی ایران و خسارت‌های مکرر اقتصادی و اجتماعی
B3	بازگشت اپیدمی و فروپاشی بنگاه‌های کلان اقتصادی و وقوع فاجعه اقتصادی
B4	تشدید اپیدمی و خسارت‌های سنگین اقتصادی و بروز فاجعه اجتماعی
B5	سقوط کامل نظام اقتصادی و اجتماعی ایران

آنچه از گزارش‌ها و واقعیات درونی قابل استنباط است، اثر بخشی واکنش‌ها، تا پایان خردادماه ۱۳۹۹ بسیار حیاتی و تعیین‌کننده هستند. نتیجه اقدامات ما در این سه ماه تقریباً مشخص می‌کند در کدام سناریو قرار می‌گیریم. در بهترین حالت و خوشبینانه ترین سناریو (A1)، ما در ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۰، به نقطه قبل از وقوع کرونا می‌رسیم و لازم است بلادرنگ، بسته نجات اقتصادی پس از احیاء اقتصادی آماده و اجرا گردند.

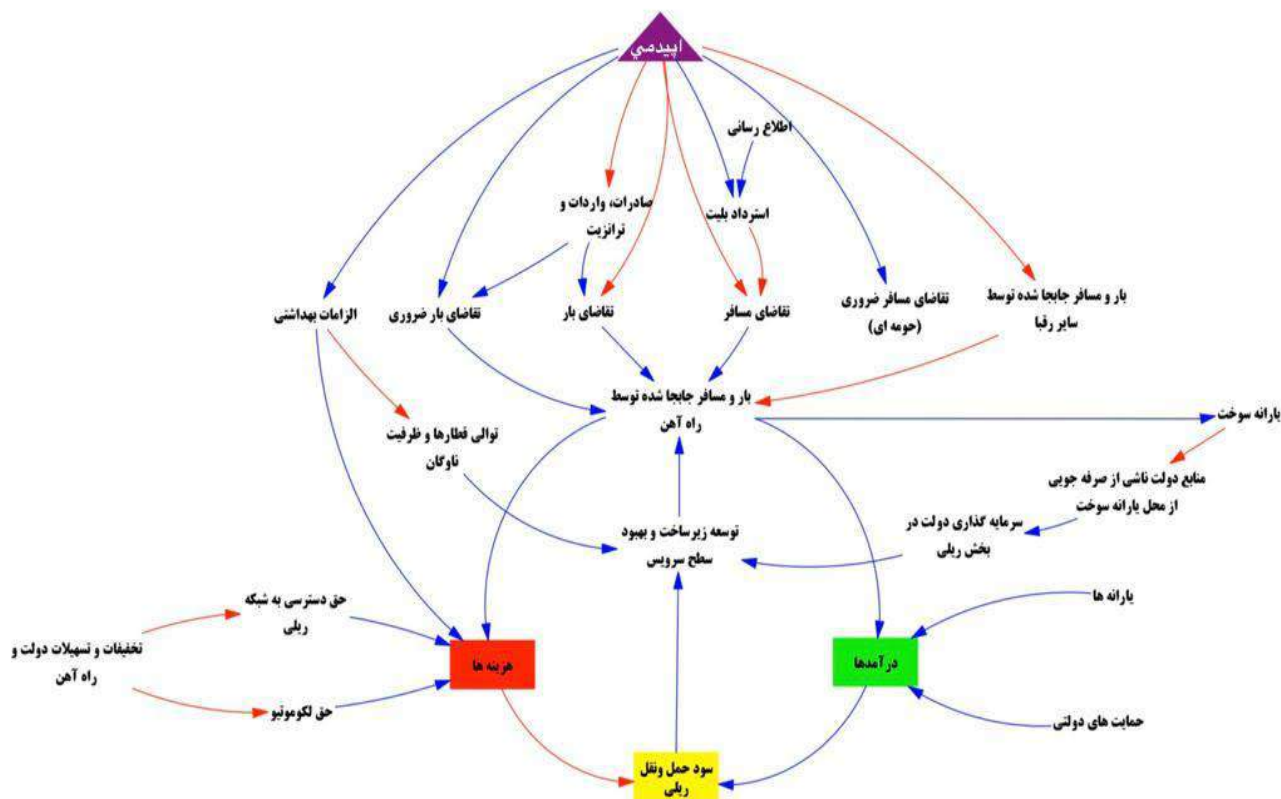
درگیری ما با آنفولانزهای اپیدمیک، پایان نخواهد پذیرفت و اثرات بحران فعلی با فرض وقوع بهترین سناریو، تا ۲ سال آینده، نظام اقتصادی ایران را تحت الشعاع خودش قرار خواهد داد.

در صدر صنایعی که از این بحران، بیشترین آسیب را، در ایران، می‌بینند، به ترتیب اهمیت و اثرگذاری بر سایر بخش‌ها، صنایع ذیل هستند:

- بانک (و موسسات مالی و اعتباری)، بورس و بیمه (با اولویت کمک متمرکز به صنایع بزرگ ساخت، تولی و مونتاژ، شرکت‌های بازرگانی و تجارت و صنعت ساختمان)
- نفت و گاز (با اولویت سرمایه گذاری در صنایع پایین دستی)
- حمل و نقل هوایی (ایرلاین‌ها و شرکت فرودگاه‌ها)

به همین منظور و جهت بررسی ابعاد مختلف صنعت حمل و نقل کشور با چگونگی پاسخ به هر سناریو، در ادامه نمونه برنامه‌ریزی قابل انجام براساس هر سناریو، در چهار شیوه حمل و نقل هوایی، دریایی، جاده ای و ریلی این صنعت، ارائه می‌گردد. در همین راستا، در ابتدا، این بحران و تبعات و اثرات آن در یک مدل مفهومی دینامیک سیستم، به صورت روابط علی- معلولی، به عنوان روشی برای مدل سازی، تجزیه و تحلیل سیاست‌ها براساس نظریه سیستم‌های بازخورد، تحلیل گردیده است. البته که انجام مطالعه دقیق تر بر روی این موضوع، خود نیازمند زمان و شرایط جداگانه‌ای می‌باشد. با این حال، از آنجا، که این نوشتار برای آشنایی کلی و آگاهی تنظیم شده است، نمونه‌های ذیل، به صورت ساده، این چرخه علی- معلولی را نشان می‌دهند.

حمل و نقل ریلی

چرخه علی - معلولی حمل و نقل ریلی

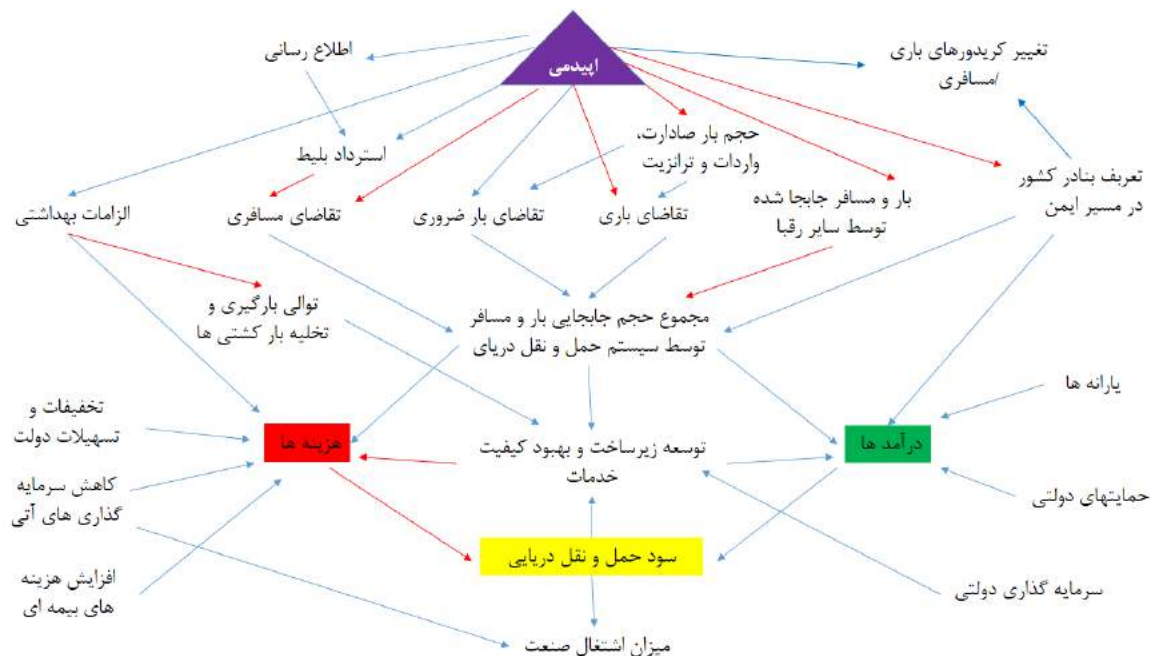
به طور مختصر، برنامه پاسخ به هر سناریوی محتمل در صنعت حمل و نقل ریلی، به شرح ذیل است:

سناریوهای محتمل در صنعت حمل و نقل ریلی

A1	نیاز به توسعه حمل و نقل ریلی بالاخص توسعه کریدورهای ترانزیت ریلی و اتصال مراکز استان‌های کشور به شبکه ریلی
A2	ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقلی کوچک به ویژه در بخش مسافری، کسری بودجه قطارهای تکلیفی و حومه ای
A3	کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقلی کوچک باری و مسافری، ضرورت توسعه خطوط پرسرعت ریلی از جانب دولت
A4	کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقلی کوچک باری و مسافری، ضرورت کمک یارانه ای دولت در بخش مسافری و کاهش تعرفه ریلی در بخش باری
B1	ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقلی باری و مسافری ریلی و ضرورت کمک یارانه ای دولت در بخش مسافری و کاهش تعرفه ریلی در بخش باری
B2	رکود و ورشکستگی تعدادی از شرکت‌های باری و مسافری ریلی و نیاز به حمایت دولت
B3	بروز بحران در تعداد قابل توجهی شرکت‌های باری و مسافری ریلی و ضرورت حمایت دولتی
B4	بروز بحران در تعداد قابل توجهی شرکت‌های باری و مسافری ریلی و ضرورت حمایت دولتی
B5	بروز فاجعه در کلیه شرکت‌های باری و مسافری ریلی، ضرورت تمرکز برای چند شرکت بهره ور باری و مسافری

حمل و نقل دریایی

چرخه علی - معلولی حمل و نقل دریایی

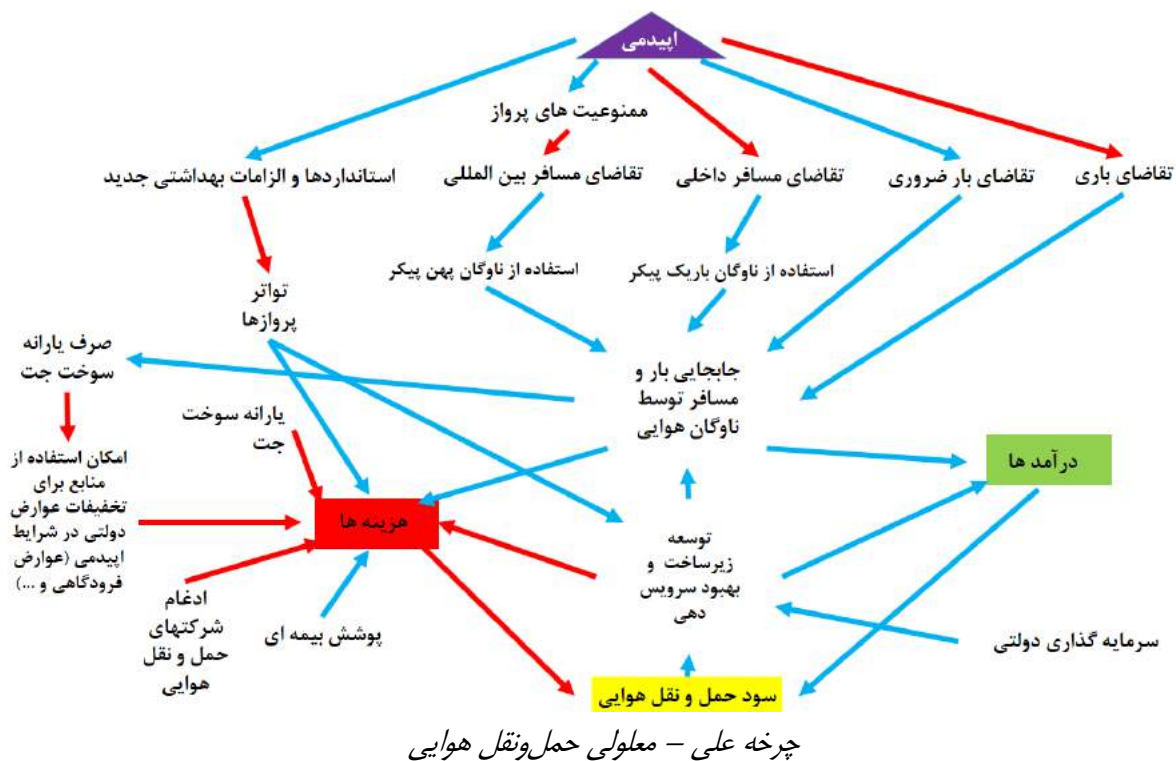
به طور مختصر، برنامه پاسخ به هر سناریوی محتمل در صنعت حمل و نقل دریایی، به شرح ذیل است:

سناریوهای محتمل در صنعت حمل و نقل دریایی

- A1 توسعه سهم حمل و نقل دریایی به ویژه در حوزه باری و احیای مجدد تقاضای سفر از دست رفته
- A2 ورشکستگی شرکتهای حمل و نقل دریایی باری یا مسافری کوچک و شرکتهای انبارداری، کسری عایدات گمرکی
- A3 کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکتهای حمل و نقل دریایی باری و مسافری کوچک و شرکتهای انبارداری و ضرورت ادغام شرکتهای کوچکتر
- A4 کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکتهای حمل و نقل دریایی باری و مسافری متوسط و شرکتهای انبارداری، ضرورت کمک یارانه ای دولت (مالیات و سوخت)
- B1 ورشکستگی چندین شرکت باری و مسافری حمل و نقل دریایی و ضرورت کمک یارانه ای دولت (مالیات و سوخت)
- B2 رکود و ورشکستگی تعدادی شرکتهای باری و مسافری حمل و نقل دریایی و شرکتهای انبارداری بزرگ مقیاس و ضرورت کمک یارانه ای اساسی دولت (مالیات و سوخت، تعرفه های گمرکی و ...)
- B3 بحران و ورشکستگی تعداد قابل توجهی شرکتهای باری و مسافری حمل و نقل دریایی و ضرورت کمک یارانه ای اساسی دولت (مالیات و سوخت، تعرفه های گمرکی و ...)
- B4 بحران و ورشکستگی تعداد قابل توجهی شرکتهای باری و مسافری حمل و نقل دریایی و ضرورت کمک ها و سرمایه گذاری های بزرگ دولتی
- B5 بروز فاجعه در کلیه شرکتهای باری و مسافری حمل و نقل دریایی، ضرورت تمرکز بر روی بنادر مهم کشور

حمل و نقل هوایی

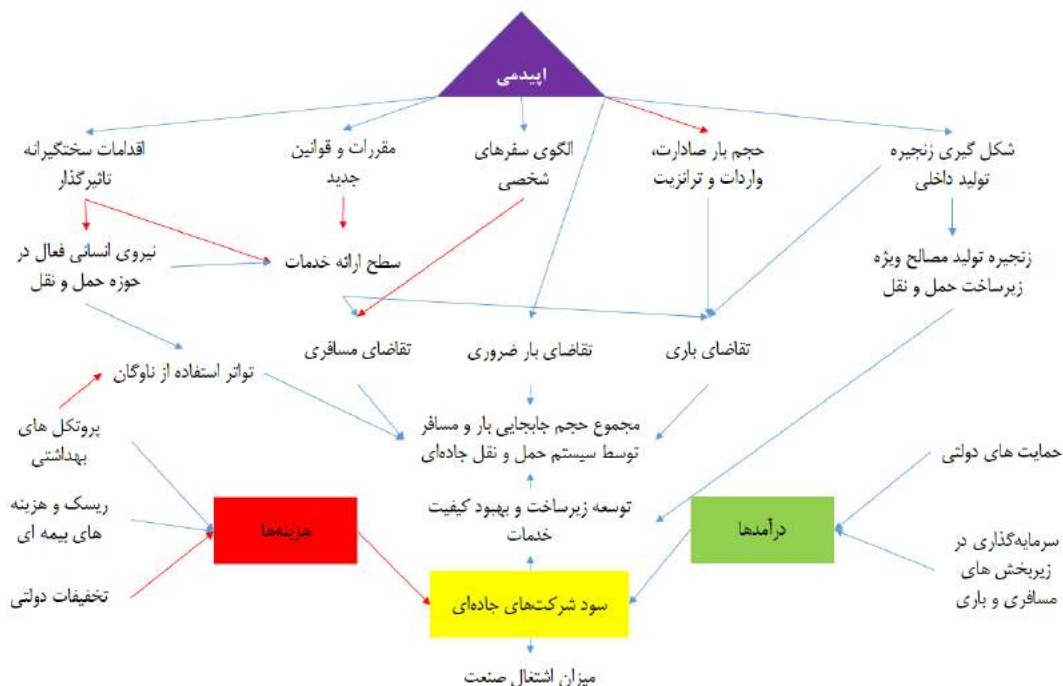
به طور مختصر، برنامه پاسخ به هر سناریوی محتمل در صنعت حمل و نقل هوایی، به شرح ذیل است:

سناریوهای محتمل در صنعت حمل و نقل هوایی

- A1 نیاز به توسعه هوانوردی عمومی و اجرای برنامه نجات صنعت
- A2 ورشکستگی ایرلاین های کوچک و خصوص، کسری بودجه شرکت فرودگاه ها، ضرورت اجرایی برنامه ادغام
- A3 کاهش تقاضا، ورشکستگی، ضرورت ادغام تمرکز و ضرورت تفکیک بازار صنعت حمل و نقل هوایی ایران
- A4 کاهش تقاضا و ضرورت ادغام، تمرکز و تفکیک به همراه کمک های یارانه ای دولت (مالیات و سوخت)
- B1 ضرورت ادغام، تمرکز و تفکیک به همراه کمک های یارانه ای دولت (مالیات و سوخت)
- B2 رکود و ضرورت ادغام، تمرکز و تفکیک به همراه کمک های یارانه ای دولت (مالیات و سوخت)
- B3 بروز بحران در کلیه ایرلاین ها و فرودگاه ها و ضرورت کمک های یارانه ای و نقدی دولت
- B4 بروز بحران در کلیه ایرلاین ها و فرودگاه ها و ضرورت کمک های یارانه ای و نقدی دولت
- B5 بروز فاجعه در کلیه ایرلاین ها و فرودگاه ها، تمرکز بر نهایت ۳ ایرلاین و ۸ فرودگاه با کمک دولت و نهادهای محلی

حمل و نقل جاده‌ای

چرخه علی - معلولی حمل و نقل جاده‌ای

به طور مختصر، برنامه پاسخ به هر سناریوی محتمل در صنعت حمل و نقل جاده‌ای، به شرح ذیل است:

سناریوهای محتمل در صنعت حمل و نقل جاده‌ای

- A1 توسعه بخش حمل و نقل عمومی جاده‌ای به ویژه در حوزه مسافری و تقویت شبکه لجستیک کشور
- A2 ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقل جاده‌ای باری کوچک
- A3 کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقل جاده‌ای باری و مسافری کوچک
- A4 کاهش تقاضا، ورشکستگی شرکت‌های حمل و نقل جاده‌ای باری و مسافری کوچک، ضرورت کمک یارانه ای دولت
- B1 ورشکستگی چندین شرکت باری و مسافری جاده ای و ضرورت کمک یارانه ای دولت
- B2 رکود و ورشکستگی تعدادی شرکت‌های باری و مسافری جاده ای و ضرورت کمک یارانه ای دولت
- B3 بحران و ورشکستگی تعداد قابل توجهی شرکت‌های باری و مسافری جاده ای و ضرورت کمک‌های دولتی
- B4 بحران و ورشکستگی تعداد قابل توجهی شرکت‌های باری و مسافری جاده ای و ضرورت کمک‌های دولتی
- B5 بروز فاجعه در کلیه شرکت‌های باری و مسافری جاده ای، ضرورت تمرکز برای چند شرکت بهره‌ور با کمک دولت